

Zápisnica zo zasadnutia Ústrednej knižničnej rady

Dátum a čas konania: 21. 6. 2023, 11:00
Miesto konania: Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky
ministerská zasadačka 1. poschodie

Účastníci rokovania:

Ing. Ondrej Látka, PhD., Mgr. Helena Mlejová, Mgr. Katarína Matušková, Mgr. Michal Sliacky, Ing. Milota Torňošová, Mgr. Valéria Závadská, Mgr. Ján Šimko, PhD., prof. PhDr. Jaroslav Šušol, PhD., Mgr. Patrícia Ďurčanová

Neprítomní - ospravedlnení: Ing. Katarína Krištofová, PhD., Ing. František Hasaj, Mgr. et Mgr. Iveta Hurná

Pozvaní: Mgr. Beatrix Ordódy, PhDr. Radoslav Ragač, PhD., Ing. Žaneta Turnerová, PhDr. Peter Senko, MBA, PhDr. Oľga Doktorová, Mgr. Jana Vranová, Ing. Jaroslav Zeman, PhDr. Darina Kožuchová, PhDr. Ľudmila Rohoňová, Ing. Ján Marek, PhD., MBA, Ing. Viliam Polonec

Program rokovania:

1. Otvorenie.
2. Knižnično-informačný systém.
 - súčasný stav
 - smerovanie
 - návrhy riešenia
3. Momentálny stav a informácia: Stratégia kultúry a kreatívneho priemyslu 2030 a z nej vychádzajúca čiastková stratégia slovenského knihovníctva
4. Rôzne.

K bodu 1

Predsedačka Ústrednej knižničnej rady (ďalej len „rada“) *Helena Mlejová* otvorila zasadnutie rady a privítala prítomných členov, prizvaných štatutárov a zástupcov ministerstva kultúry. Riaditeľka odboru múzeí, galérií a knižníc (ďalej len „OMGK“) *Beatrix Ordódy* predstavila zástupcov Ministerstva kultúry SR.

K bodu 2

Zástupcovia Slovenskej národnej knižnice (ďalej len „SNK“) PhDr. Ludmila Rohoňová, Ing. Ján Marek, PhD., MBA, Ing. Viliam Polonec opísali súčasnú realitu knižnično-informačného systému 3. generácie (ďalej len „KIS3G“ alebo „KIS Virtua“). V KIS3G participuje v súčasnosti 16 knižníc (prevažne rezortných). KIS Virtua prevádzkuje SNK na novom hardwari, funkčnom od novembra 2022 so zárukou na 5 rokov, teda do roku 2027. Tak, ako bolo deklarované na stretnutí participantov KIS3G 8. 6. 2023 SNK, v roku 2027 KIS Virtua končí a bude potrebné nasadenie nového KIS v SNK, ako aj v participujúcich knižniciach. SNK deklarovala, že nemá ambíciu riešiť nový knižnično-informačný systém cestou konzorcionálneho riešenia, ani cestou národného knižničného informačného systému. Má ambíciu vytvoriť prostredie pre Súborný katalóg SR, ponúknuť metadáta a technické zabezpečenie ich komunikácie pre knižnice SR a nasadiť centrálné integračné prvky v heterogénnom systémovom prostredí SR. Za takýchto podmienok by fungoval Súborný katalóg SR ako solitér a ostatné knižnice ako satelity vzájomne spolupracujúce na princípe obojstranne využívaných integračných prvkov umožňujúcich výmenu a zdieľanie bibliografických metadát.

VIRTUA má nechránené záznamy a chýba ochrana záznamov. Stanovisko SNK je, že sa nebránia riešeniu, ale potrebujú na to mandát. *Pani Rohoňová* poprosila, aby nebola žiadna spoločná databáza, ale musí byť zabezpečená kompatibilita. Ako príklad uviedla Českú republiku, Súborný katalóg, do ktorého sa sústreďujú informácie z rôznych systémov.

2

V súvislosti so zmenou KIS uvažuje SNK nad 2 možnosťami obstarania nového KIS - dodávateľsky (iba systém, systém ako služba) alebo vlastnými silami, čo však vyžaduje ľudské zdroje (IT pracovníci).

V prípade návrhov spoločného, resp. rezortného riešenia by SNK musela disponovať mandátom a finančnými prostriedkami, ktoré by takéto riešenie KIS pokrývali.

Zástupcovia SNK informovali účastníkov zasadnutia o komplexnom prístupe k vyššie uvedenej situácii, konkrétne o priebežnej systémovej a obsahovej správe katalógu KIS3G a príprave metadát na migráciu do nového/nových KIS, s dôrazom na problematickú konverziu metadát vytvorených pred rokom 2008, ktoré vyžadujú rozsiahlu deduplikáciu, reindexáciu a unifikáciu. Uvedené činnosti realizuje odbor Národná bibliografia, najmä jej Oddelenie autorít a Oddelenie stratégie metadát s cieľom pripraviť metadáta všetkých knižníc na čo najmenej problematickú a stratovú konverziu a migráciu do nového/nových KIS. Na Bibliografických dňoch 2023 (Martin, september 2023) budú participujúce knižnice detailne informované o vyššie uvedenej činnosti a požiadané o súčinnosť pri riešení špecifických problémov ich metadát.

Zástupcovia SNK informovali účastníkov zasadnutia o paralelnej prevádzke open-source KOHA, v ktorom SNK prevádzkuje bibliografické metadáta Digitálnej knižnice SNK a o jeho testovaní pre potreby kompletnej bibliografickej databázy SNK a KIS3G.

KIS KOHA plánuje SNK budovať a využívať ako paralelný a záložný systém, taktiež ako náhradný systém v prípade akýchkoľvek problémov nepodporovaného a neaktualizovaného KIS Virtua, pričom bude aplikovať všetky skúsenosti a reálne použité riešenia z KIS KOHA vybudovaného pre Digitálnu knižnicu.

KIS KOHA nie je na Slovensku neznámy, momentálne v ňom pracuje 104 slovenských knižníc. Systém je prevádzkovaný aj v zahraničí (napr. Fínsko, Turecko, Švédsko). Na Bibliografických dňoch 2023 (Martin, september 2023) bude KIS KOHA prezentovaný knihovníkom.

V súvislosti s nákladmi na komerčné a open-source riešenie vznikla požiadavka a návrh na analýzu k obojm možnostiam riešenia. Východiskovými podmienkami má byť užívateľský komfort, multifunkčné využitie bibliografických metadát, nadstavbové služby, discovery systém, ale aj odbremenenie katalogizátorov. *Olga Doktorová* podotkla, že chýba všeobecná analýza. Položila otázku, kam chceme smerovať slovenské knihovníctvo, lebo je potrebné spoznať systémy, pripraviť analýzu ich funkcií a mať k dispozícii cenové ponuky. Navrhla zapojenie IKP do analýz a definovania pomyselných štartovacej čiary.

Darina Kožuchová: Posledné analýzy a cenové kalkulácie predložené ÚKR v nedávnej minulosti (firma Tempest) sa týkali iba SNK. Je potrebné rozhodnúť, či sa na Slovensku bude obstarávať KIS v národnej licencií, konzorcionálnej licencií pre rezortné knižnice alebo väčší počet knižníc patriacich aj pod iné rezorty alebo samosprávy a pod. Až následne je potrebné zdefinovať požiadavky na systém a hľadať vyhovujúce softvérové riešenia.

3

Generálny riaditeľ sekcie kultúrneho dedičstva a štátneho jazyka *Radoslav Ragač*: Stratégia kultúry a kreatívneho priemyslu sa pripravuje od 2020. Parciálne stratégie mala nahradiť veľká stratégia kultúry s dosahom na štátne financie. Stratégia kultúry a kreatívneho priemyslu do roku 2023 bola prijatá v okresanej podobe bez dopadu na rozpočet. Generálny riaditeľ radu informoval, že na úrovni ministerstva kultúry sa uskutočnilo stretnutie a zástupcovia ministerstva by chceli na zasadnutí počuť názor rady a odborníkov na jednotlivé alternatívy, pričom zákonná funkcionálna SNK a jej úlohy vyplývajúce zo zákona musia byť zachované.

Zástupcovia SNK upozornili na potrebu tímu IT špecialistov pri riešení migrácie dát do nového/nových KIS, ako aj pri správe alebo vývoji KIS. SNK disponuje dvomi takými IT špecialistami. Z diskusie vyplynul návrh, že jednou z možností môže byť vytvorenie kooperačnej skupiny IT špecialistov, ktorí budú k dispozícii pre všetky zainteresované knižnice a budú adekvátne financovaní.

Ondrej Látka: Stojíme pred krokom, ktorým sa rozhodne, kam bude smerovať SR, či sa vydá smerom moderných technológií. Súčasným trendom je napr. centrálny nákup licencií, v riešení je jednotný preukaz a i.

Valéria Závadská: Riešením by mohlo byť nadrezortné financovanie modelu riešenia ako jednotný centrálny systém SR pre rezortné, akademické a krajské, príp. regionálne knižnice.

Olga Doktorová: Chýbajú informácie od MK SR, kam sa obrátiť v prípade využitia centrálného nákupu služieb.

Darina Kožuchová: Upozornila na skutočnosť, že ŠVK v Košiciach ako jediná knižnica v rezorte nie je súčasťou združenia KIS3G. Od roku 1996 prevádzkuje systém Aleph500 od ExLibris, ktorého vývoj a systémová podpora končí v roku 2025, ale vzhľadom na veľký počet implementácií vo svete sa predpokladá, že budú existovať akési lokálne centrá podpory tohto systému ešte do roku 2027. Vlajkovou loďou Ex Libris je v súčasnosti nová technologická platforma (NTP) ALMA. ŠVK v Košiciach nechce zostať bokom od navrhovaného nového riešenia KIS, najmä ak sa opäť pôjde cestou konzorcionálneho rezortného riešenia alebo národného riešenia. Upozornila na to, že v SR chýba stratégia pre všetky typy knižníc, pretože rôzne knižnice vyžadujú rôznu funkcionálnosť systému (napr. akademické by mal mať nadstavbové funkcie zamerané na riadenia a hodnotenie vedy, open access, podporu otvoreného vzdelávania a pod). Navrhla najprv prijať rozhodnutie o tom, aký systém bude zvolený pre knižnice SR (národná úroveň, konzorcionálna úroveň, resp. knižnice v rezorte kultúry, samostatné systémy s jednotným súborným katalógom a súborom metadát udržiavaným v SNK), potom zanalyzovať vhodné systémy z hľadiska funkcionality, vývoja, ceny (open source systém, komerčný systém), na základe prezentácie systémov vyselektovanými dodávateľmi a nimi navrhovaných riešení, posúdiť tieto riešenia aj s ohľadom na slabé a silné stránky slovenského knihovníctva (personálna situácia v oblasti IT v knižniciach, financie a podobne). Upozornila tiež na to, že cenotvorba v prípade komerčného systému pre konzorciá je odlišná ako v prípade riešení pre jednu knižnicu. Taktiež upozornila na skutočnosť, že SNK by mala vziať do úvahy fakt, že open source riešenie vyžaduje dlhodobý stabilný tím odborníkov, pretože systém by mal fungovať min. 10 rokov a SNK doteraz takýto tím nemá. Taktiež odporúča posúdiť tímom odborníkov z knižníc riešenia v niektorých európskych krajinách, ktoré boli alebo sú v rovnakej situácii ako SR a zistiť slabé a silné stránky nimi zvolených riešení alebo úvah (napr. Maďarsko, Poľsko, Česko a iné).

Darina Kožuchová: Spolu s CVTI a SAV (príp. s ďalšími inštitúciami) je možné sa spoločne dohodnúť a dofinancovať IT špecialistov, aby pracovali pre spoločné riešenie systému.

Generálny riaditeľ sekcie projektového riadenia a informatiky *Peter Senko:* V kapitálových výdavkoch nie sú prostriedky na národné riešenie. Žiadosťou o financovanie prostredníctvom projektu sa môže stať, že nebude podporený a zostane bez výsledku. Generálny riaditeľ navrhol vytvoriť projekt – analýzu na určenie KIS, s ktorými majú knižnice skúsenosti. Aké systémy mali možnosť testovať a nasadiť vo svojich inštitúciách.

Darina Kožuchová: Štúdia uskutočniteľnosti vo Švajčiarsku trvala 2 roky. Pol roka trvalo len uzavretie zmluvy. V Poľsku idú cestou národného a komerčného riešenia pre všetky typy

knižníc (projekt OMNIS) a postupujú rýchlejšie ako napr. v Maďarsku, kde začali s open-source riešením o 2,5 roka skôr.

Valéria Zavadská: Knížnice potrebujú spoločné dáta, ktoré vedia využívať, knihnice budú preberať záznamy a čím bude knižníc viac, tým bude cena nižšia.

Michal Sliacky: Domáce komerčné riešenie by pre ÚK SAV bolo výhodnejšie a lacnejšie, nakoľko sú na trhu dlhšie ako open-source riešenie, ktoré sú na trhu kratšie a financie by sa navýšili pri prispôbovaní systému individuálnym podmienkam.

Valéria Zavadská: Je žiaduce, aby sa vytvoril tím pod gesciou MK SR ako gestora pre knižničný systém SR, ktorý bude hľadať riešenia, rokovať a pripraví návrhy na testovanie, na rozpočet. Samotné knihnice na to nemajú kapacity, resp. ak to aj urobia, bude to individuálne riešenie a v prípade rezortných knižníc sa aj tak musí rozhodnúť zriaďovateľ; navrhujem hľadať ľudí vo veľkých knižniciach; bola snaha nejaký takýto tím vytvoriť už v roku 2015, ale zlyhalo to.

Peter Senko: Navrhol zvážiť možnosti nadrezortného projektu a predloženie analýz, ktoré majú k dispozícii knižnice pre KIS, počet zapojených zamestnancov a výdavky v rozpočte inštitúcie na prevádzku KIS.

Z následnej diskusie vyplynulo, že výdavky spojené s prevádzkou KIS môže v súčasnosti preukázať Štátna vedecká knižnica v Košiciach, ktorá používa KIS Aleph (napr. ročné udržiavacie poplatky, v ktorých je zahrnutá ak každoročná aktualizácia systému a vývoj nových funkcií). SNK má výdavky spojené s prevádzkou KIS3G a hardwaru, pričom mimorezortné knihnice platia členský poplatok.

Milota Torňošová: Hovorila o stratégii, akú si stanovujú knihnice pre slovenské knihovníctvo. Navrhla pokračovať v rezortnej diskusii, s čím súhlasila aj pani Rohoňová zo SNK. Verejné knihnice majú iné poslanie v zmysle zákona. Pani Zavadská podotkla, že v prípade služieb, používateľ musí na jednom mieste obsiahnuť všetky informácie (elektronické zdroje, digitálny obsah, atď.).

Valéria Zavadská: Na zasadnutí vyslovila návrh, aby finančné krytie KIS vychádzalo z rokovania na úrovni ministrov.

Martin Chovan: Zvážať, či súborný katalóg knižníc môže mať charakter národného pokladu, ako jedinečný popis zbierky.

K bodu 3.

Bod č. 3 na zasadnutí rady nebol z časových dôvodov prerokovaný.

K bodu 4:

Riaditeľka ŠVK v Košiciach navrhla otvoriť aj bod týkajúci sa deponátov (povinných výtlačkov), ktoré majú štátne vedecké knihnice dostávať z SNK v elektronickej forme na základe zákona č. 265/2022 Z. z. o vydavateľoch publikácií a o registri v oblasti médií a

audiovízie a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o publikáciách). Oznámila, že od jeho účinnosti v roku 2022 až doteraz neprišiel do ŠVK v Košiciach žiadny deponát. Zákon nie je aplikovateľný v praxi, na čo ŠVK niekoľkokrát upozorňovala aj tvorcov legislatívy. Výhrady sa týkali najmä elektronických deponátov s netradičnými prílohami, ich trvalé uchovávanie (absencia úložiska, nedoriešená konverzia formátu dokumentov v budúcnosti), chýbajúcich technických a softvérových nástrojov na ich ochranu pri prezenčnom sprístupňovaní a nástrojov pre ich absenčné vypožičiavanie (e-lending). ŠVK ponúkla svoje služby pri testovaní SW pre e-lending, ak by jej boli poskytnuté min. finančné prostriedky na potrebné softvérové licencie.

Valéria Zavadská: Pripomenula, že v roku 2022 pán *Peter Selecký* realizoval Mapovanie funkcionalít KIS3G, ktorého cieľom bolo zakresliť architektúru všetkých funkcionalít využívaných rezortnými knižnicami (pozn.: do analýzy bola zapojená aj Štátna vedecká knižnica v Košiciach, ktorá používa KIS Aleph). *Pani Zavadská* navrhla využiť tieto dáta na vyčíslenie výdavkov na open-source a na komerčné riešenie.

K bodu 4 zaslali zástupcovia Slovenskej národnej knižnice pripomienky a stanoviská, ktoré tvoria prílohu č. 1 zápisnice.

Úlohy vyplývajúce zo zasadnutia:

Vyčísliť výdavky spojené s prevádzkou KIS rezortných knižníc, Štátnej vedeckej knižnice v Košiciach a Ústrednej knižnice SAV. Dáta poskytnúť Ministerstvu kultúry SR.

- **Zodpovednosť:** SNK, ŠVK KE, ÚK SAV
- **Termín: 18. 9. 2023**

Rada v súčinnosti s rezortnými knižnicami pripraví list pre pani ministerku ohľadom novelizácie zákona č. 265/2022 o vydavateľoch publikácií a o registri v oblasti médií a audiovízie a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o publikáciách) z dôvodu, že zákon v súčasnom znení nie je možné implementovať.

- **Zodpovednosť:** ÚKR, rezortné knižnice
- **Termín: 18. 9. 2023**

ZÁPISNICA

Bratislava | 21.06. 2023

Predsedníčka poďakovala za diskusiu a priebeh zasadnutia a ukončila rokovanie rady.

Bratislava 21. 6. 2023

Zapísala: P. Ďurčanová, tajomníčka

Mgr. H. Mlejová, predsedníčka, v.r.

Príloha:

- Príloha č. 1: Pripomienky a stanoviská k bodu 4 Zápisnice zo zasadania ÚKR dňa 21.6.2023
- Príloha č. 2: Výdavky spojené s prevádzkou KIS zaslané SNK.
- Príloha č. 3. Analýza nákladov na prevádzku KIS Aleph 500 – Štátnej vedeckej knižnice v Košiciach.

Slovenská národná knižnica

Pripomienky a stanoviská k bodu 4 Zápisnice zo zasadania ÚKR dňa 21.6.2023

Pripomienky k zákonu č. 265/2022 Z. z. o vydavateľoch publikácií a o registri v oblasti médií a audiovizíe (zákon o publikáciách)

Slovenská národná knižnica uvítala aktivitu Ministerstva kultúry SR týkajúcu sa nového návrhu zákona o povinných výtlačkoch/deponátoch, keďže je ťažiskovým a kľúčovým legislatívnym nástrojom pre fungovanie knižníc. Predložený návrh v sebe zahŕňa aj problematiku registra v oblasti médií a audiovizíe, čo v doterajších verziách zákonov o povinných výtlačkoch / deponátoch nebolo.

Slovenská národná knižnica (ďalej len „SNK“) upozorňuje na skutočnosť, že ako vrcholná národná kultúrna inštitúcia nebola informovaná o postupe a stratégii prípravy zákona. Návrh zákona vníma ako jednostranne konzultovaný a prihliadajúci výlučne na záujmy vydavateľov. Napriek tomu, sme uvítali iniciatívu harmonizácie počtu prijímateľov povinných deponátov a počtu povinných deponátov určených na odovzdanie. Zdôrazňujeme, že v znení zákona neboli zohľadnené funkcie knižníc, ktoré sú stanovené Zákonom č. 126/2015 Z. z. o knižniciach a zároveň odporúčania medzinárodných odborných organizácií, predovšetkým usmernenia IFLA zverejnené v publikácii IFLA/UNESCO Guidelines for legal deposit legislation. V tomto materiáli sa akcentuje potreba odovzdania aspoň 2 kusov povinných deponátov vybraným knižniciam tak, aby jeden z nich slúžil na účely trvalého uchovania a druhý na účely sprístupnenia odbornej verejnosti.

Zníženie počtu prijímaných povinných deponátov tlačených publikácií z pôvodne navrhovaných 2 na 1 exemplár.

Príloha predmetného návrhu zákona **znížila počet odovzdávaných povinných deponátov tlačených publikácií z pôvodne navrhovaných (v súlade s doterajšou praxou) 2 na 1 exemplár.** Uvedené zmeny zásadne ovplyvnili plnenie poslania SNK ako národnej knižnice Slovenskej republiky v zmysle § 6 zákona č. 126/2015 Z. z. o knižniciach v platnom znení.

Od roku 1954 sa totiž z 2 kusov povinných výtlačkov, ktoré SNK získavala a uchovávala, budoval jednak tzv. simplikátny fond, ktorý má prísne konzervačnú funkciu a uchováva sa pre budúce generácie, pričom z tohto dôvodu sa exempláre z neho bežne nevypožičiavajú, a to ani absenčne, ani prezenčne (prezenčná výpožička je možná len výnimočne, z taxatívne stanovených dôvodov a na základe osobitnej odôvodnenej požiadavky), ako aj tzv. duplikátny fond, ktorý slúži na uspokojovanie informačných potrieb používateľov prostredníctvom výpožičiek (absenčných a prezenčných).

Táto prax umožňovala, aby SNK efektívne plnila svoju zákonom stanovenú úlohu konzervačnej knižnice, a zároveň slovacikálne dokumenty, ktoré sú súčasťou konzervačného fondu, sprístupňovala svojim používateľom, ktorí sa tak mohli spoľahnúť, že akúkoľvek slovacikálnu publikáciu, ktorá nie je dostupná v inej knižnici, nájdu a môžu použiť na štúdium v SNK.

Takáto úprava nakladania s povinným výtlačkom ako „najefektívnejším prostriedkom na zabezpečenie zachovania kultúrneho, vedeckého a intelektuálneho dedičstva krajiny, jazykovej rozmanitosti štátu a jeho sprístupnenia súčasným aj budúcim používateľom“ (*Medzinárodná konferencia národných bibliografických služieb - ICNBS*) je zároveň plne v súlade s usmerneniami IFLA (Medzinárodná federácia knižničných asociácií a inštitúcií) zverejnenými v publikácii IFLA/UNESCO *Guidelines for legal deposit legislation (Paríž, 2000)*, v ktorej sa odporúča odovzdávanie minimálne dvoch kusov povinných výtlačkov do národnej knižnice príslušného štátu – jeden na trvalé uchovávanie, druhý na verejné použitie.

Zmeny, ktoré priniesla v tejto oblasti nová legislatíva, sú teda v rozpore s doterajšou fungujúcou praxou a medzinárodnými odporúčaniami a postavili SNK do pozície, keď sa rozhoduje, či duplikátny fond (domáce slovacikálne publikácie), ktorý slúži používateľom, bude budovať naďalej v rovnakom, prípadne menšom rozsahu ako doposiaľ, ale s použitím nie bezvýznamnej sumy verejných prostriedkov z rozpočtu SNK na úkor akvizície iných publikácií (najmä zahraničných slovacikálnych a neslovacikálnych), resp. na úkor iných činností, ktoré v zmysle svojho zákonného poslania a zriaďovacej listiny zabezpečuje, alebo na jeho budovanie po takmer 70 rokoch rezignuje a bude naďalej v nezmenenom rozsahu budovať len simplikátny fond s výhradne konzervačným charakterom, ktorý v zásade používateľom nebude vo fyzickej forme prístupný. Podľa aktuálne platného zákona má SNK dve možnosti, ako saturovať

vzniknutý výpadok druhého exemplára tlačených publikácií, aby dokázala plniť zákonom definované funkcie Slovenskej národnej knižnice vo vzťahu k zabezpečeniu informačných, vzdelávacích a výskumných požiadaviek svojich používateľov:

a) Nákupom druhého exemplára tlačených publikácií na tento účel

Nákup druhého exemplára povinných deponátov zvyšuje nároky na štátny rozpočet, zároveň potrebu personálneho zabezpečenia tejto novej činnosti (nič z tohto nebolo v rozpočte SNK na rok 2023 zohľadnené, práve naopak z dôvodu šetrenia energiami bola znížená suma na akvizíciu dokumentov – r. 2022: 130 000,00 €, rok 2023: 90 000,00 €). Duplikátny fond sme odkázaní budovať len výberovo, publikácie musia byť multikriteriálne hodnotené z hľadiska potreby ich nákupu. To znamená, že nie všetky tlačené publikácie majú druhý exemplár, bežne dostupný pre používateľov knižnice.

Ďalším problémom akvizície druhých exemplárov povinných deponátov je ich dostupnosť, resp. nedostupnosť na bežnom knižnom trhu. Pomerne značná časť publikácií nie je bežne dostupná na trhu. Ide o odborné publikácie, ktoré sú výsledkom projektov, grantových úloh, zborníky z konferencií, podujatí a pod. Vychádzajú len vo veľmi nízkom náklade a nie sú verejne dostupné, neoficiálne alebo polooficiálne publikované dokumenty patriace pod pojem „sivá literatúra“. V ich prípade je takmer nulová šanca získať druhý exemplár do knižnice. K nedostupným publikáciám patrí aj časť vysokoškolských učebníc, monografií, ktoré vydávajú univerzitné fakulty. Sú to všetko publikácie, o ktoré majú používatelia knižnice záujem.

Nárast finančných nákladov na akvizíciu domácich slovacikálnych dokumentov negatívne ovplyvňuje finančné možnosti akvizície zahraničných slovacikálnych dokumentov (v zmysle plnenia povinností vyplývajúcich pre Slovenskú národnú knižnicu zo zákona č. 126/2015).

Deponáty elektronických publikácií

Pozitívne vnímame, že zákon obsahuje aj problematiku odovzdávania **povinných deponátov elektronických dokumentov (online)**. Pre potreby aplikačnej praxe a jednoznačného výkladu povinností vydavateľov a depozitárov však považuje SNK za nevyhnutné, aby obsahoval:

- konkrétnu terminologickú charakteristiku elektronického dokumentu - publikácie prístupné na dátovom nosiči (offline dokumenty) a publikácie sprístupňované prostredníctvom siete prenosu údajov (online dokumenty); problematika môže byť tiež charakteristika povinného deponátu elektronických periodík, nakoľko tlačenej
- variante nemusí vždy zodpovedať jej elektronická verzia, keďže elektronické médiá sú aktualizované aj niekoľkokrát denne a nie je možné získať každú podobu ako povinný deponát;
- konkrétny spôsob odovzdávania/deponovania elektronických publikácií určeným právnickým osobám a ich odovzdávania ďalším deponitárom - podľa ods. 2) § 12 a § 13 v prípade, že vydavateľ odovzdá Slovenskej národnej knižnici deponát v tlačenej podobe a zároveň aj jeho digitálnu kópiu, nemusí deponáty posilať ostatným deponitárom s tým, že SNK je v takom prípade v zmysle § 11 ods. 4) „povinná digitálnu kópiu deponátu periodickej tlače a digitálnu kópiu neperiodickej publikácie v tlačenej podobe odovzdať ďalším deponitárom určeným v prílohe“; s tým súvisí aj autorskoprávny aspekt takéhoto postupu, teda či je „odovzdaním“ v súlade s autorským zákonom aj sprístupnenie spracovaného digitálneho derivátu takéhoto deponátu v digitálnej knižnici SNK na vyhradených termináloch príslušných deponitárov, alebo len preposlanie, resp. umožnenie stiahnutia odovzdanej digitálnej kópie deponátu v podobe, v akej bola SNK odovzdaná, zároveň s týmto súvisí aj fakt, že niektorí používatelia knižnice odmietajú poskytnutú elektronickú verziu publikácie, žiadajú jej tlačенú podobu a znova neostáva knižnici nič iné, len dokúpiť ďalší exemplár (v prípade, že je dostupný na knižnom trhu);
- povinnosť vydavateľa oznámiť určeným právnickým osobám dátum začiatku sprístupňovania elektronických publikácií;
- špecifikáciu technického riešenia systému (vrátane definovania príslušných technologických štandardov v záujme zachovania homogenity takto získaného a uchovávaného elektronického konzervačného fondu, ako aj zabezpečenia interoperability s informačnými systémami, do ktorých bude následne vstupovať, a, samozrejme, bezpečnosti, keďže ide o obsah chránený autorským právom, ktorý má svoju komerčnú hodnotu) a podmienok uchovávanania, odovzdávania, prijímania a sprístupňovania povinných deponátov elektronických zdrojov.

Ako problematické sa v tejto súvislosti javia tiež nasledovné časti navrhovaného zákona:

- § 12 a § 13, odseky (1), písmená b) hovoria o odovzdávaní deponátov periodickej a neperiodickej publikácie v elektronickej podobe vrátane všetkých jeho príloh vo formáte bez technologických ochranných opatrení - každý formát publikácie dostáva od Národnej agentúry ISBN samostatné číslo ISBN (pdf, epub, mobi apod.) a nie je teda jasné, či vydavateľ odovzdá publikáciu vo všetkých formátoch, v ktorých sa verejnosti sprístupňuje (po odstránení technologických ochranných opatrení), alebo len v jednom z nich.

Knižnice, ale ani vydavateľský sektor nemajú organizačne a ani právne doriešené a dohodnuté technické riešenie uvedených problémov. Vybudovanie fungujúceho riešenia vyžaduje čas na nájdenie optimálnej zhody zúčastnených strán, ako aj finančné, technologické a personálne kapacity, ktoré budú garantovať trvalú udržateľnosť systému.

Tento zákon je ťažiskový a kľúčový pre knižnice. Jeho doplnenie a úprava jednotlivých ustanovení v návrhu sú nevyhnutné, keďže viaceré z nich sú nedostatočné, najmä vo väzbe na elektronickejšiu podobu povinného deponátu. Absentuje odborná diskusia ako zo strany zástupcov knižníc, tak zo strany zástupcov vydavateľov.

Príloha č. 2: Výdavky spojené s prevádzkou KIS zaslané SNK.

Kategória výdavku	Program. štruktúra	EK výdavku	Popis výdavku	Suma celkom s DPH
Bežné výdavky	0EK0I	630	Servisné/licenčné poplatky - softvér KIS3G Virtua (Innovative Interfaces Inc.)	177 745
			Refundácie časti servisných/licenčných poplatkov od knižníc, zapojených do systému KIS3G	-20 873
	08S0105	630	Náklady na energie pri prevádzkovaní systému KIS3G	53 386
		600	Personálne náklady na zamestnancov SNK vykonávajúcich administráciu a správu systému KIS3G	33 516
Kapitálové výdavky	0EK0I	710	Sanácia havarijného stavu a obnova HW pre KIS3G - obstaranie ORACLE serverov, inštalácia a technická podpora na 5 rokov	548 750
			Zálohovacie riešenie pre procesorovú technológiu RISC - obstaranie softvérových licencií na zálohovanie súborových systémov a databáz systému KIS3G	166 656
Výdavky SNK celkom na KIS3G v r. 2022				959 180